

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2012 - 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Barbora Hamršmídová

**Úloha sociálního pracovníka při práci s dysfunkční
rodinou v okrese Praha - východ**

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Libuše Kohlíčková

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

20012 - 2013

BACHELOR THESIS

Barbora Hamršmídová

**Role of social workers in working with dysfunctional
family
in Prague - East**

Prague 2013

The bachelor thesis work supervisor: Mgr. Libuše Kohlíčková

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 11. června 2013

Barbora Hamršmídová

Poděkování

Upřímně děkuji Mgr. Libuši Kohlíčkové za odborné vedení, vstřícný přístup a cenné rady, které mi poskytla při psaní bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou rodin a potřebného vzdělání sociálních pracovníků pro výkon své funkce. Definuje rodinu, základní funkce a popisuje problematiku současných rodin. Zabývá se významem rodiny, která svým postavením a jednáním působí na vývoj, výchovu a vzdělání dítěte. Zabývá se dysfunkční rodinou a uvádí různé typy dysfunkcí, které ovlivňují vývoj dítěte. Definuje odborné vzdělání a metody dalšího vzdělávání se sociálních pracovníků v historickém kontextu a v současném. V bakalářské práci je zpracováno pět kazuistik problémových rodin a vzdělání sociálních pracovníků, kteří s rodinou spolupracují. Závěrem je zhodnocení dosažených výsledků v rodině ze strany sociálního pracovníků.

Klíčové pojmy

Dysfunkční rodiny, metody dalšího vzdělávání, nezletilé děti, odborné vzdělání sociálních pracovníků, OSPOD, Rodiny, Sociální práce, sociální pracovníci.

Annotation

Bachelor thesis deals with the problems of families and education social workers needed for the performance of their functions. Defines the family, the basic functions and describes the problems of today's families. It deals with the importance of the family, that their position and action on development, upbringing and education of the child. It deals with a dysfunctional family and lists the different types of dysfunctions that affect child development. Defines the methods of training and further training to social workers in historical context and in the present. In the Bachelor's thesis is handled by five case reports of problem families and the education of social workers, who together with his family. In conclusion, the evaluation of the results achieved in the family by social workers.

Key words

Continuing education, dysfunctional families, family, clean-up of the family, minor children, OSPOD, social work, social workers, training of social workers.

Obsah

Úvod	8
Teoretická část	10
1 Rodina	10
1.1 Funkce rodiny a její důležitost pro dítě	11
1.2 Rodina v současné době.....	12
1.3 Dysfunkční rodina.....	13
2 Sociálně právní ochrana dětí v České republice	16
2.1 Zákon o rodině	16
2.2 Subjekty zajišťující sociálně právní ochranu dětí	17
2.3 Role sociálního pracovníka.....	18
3 Význam odborné způsobilosti a vzdělání k výkonu povolání sociálního pracovníka	20
3.1 Historie vzdělávání sociálních pracovníků	20
3.2 Prostředky dalšího vzdělání sociálních pracovníků	22
4 Sociální práce s dysfunkční rodinou	23
4.1 Sanace rodiny	23
4.2 Spolupráce orgánu sociálně právní ochrany dětí s vybranými institucemi v okrese Praha – východ Říčany.....	24
Praktická část.....	26
5 Cíle a metody	26
6 Odbor sociálních věcí a zdravotnictví – oddělení sociálně právní ochrany dětí Praha východ – Říčany	28
6.1 Kazuistika nezletilá Kristýna a Hana	29
6.2 Kazuistika nezletilá Lucie a Monika.....	33
6.3 Kazuistika nezletilý Max	38
6.4 Kazuistika nezletilý Petr.....	42
6.5 Kazuistika nezletilá Aneta a Natálie	45
7 Komparace	50
Závěr	51
Seznam použitých zdrojů	53

Úvod

„Generace za generací musí začínat od začátku a poznávat svět znovu. Svět se mění tak rychle, že děti se nemohou učit od svých rodičů nebo rodiče od svých dětí. Generace jsou jak cizí kameny ztroskotané v čase.“

Ramsay MacDonald

Lidská společnost na našem území tak i v celém světě prochází neustálými změnami ve vývoji. Tyto změny mohou být pro člověka velkou zátěží a to především po psychické tak i fyzické stránce.

Základním cílem naší společnosti státu je prioritní zájem o ochraně dětí vyrůstající v dobré fungující rodině, splňující podmínky pro jejich zdravý vývoj, vzdělání a výchovu. V naší společnosti a především i v jiných společnostech jsou rodiny, které nedokážou plnit svou rodičovskou zodpovědnost, dohled nad výchovou a sociálním bytím dětí.

Děti, žijící v rodině, která neplní řádnou funkci správného rodičovství, jsou postaveny do role velmi ohroženého objektu. V případě, že rodina selhává ve svých funkcích, je zapotřebí intervence ze strany státu a to prostřednictvím orgánů sociálně právní ochrany dětí. V dnešní době, je zapotřebí, aby společnost byla informována o orgánech sociálně právní ochrany a o funkci sociálního pracovníka. Můžeme se setkat s rodinami, které jsou ve velmi tíživé situaci, ale doposud nejsou zcela seznámení s možnostmi pomoci ze strany sociálních pracovníků.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá základní charakteristikou rodiny a negativními dopady, které ovlivňují funkci rodiny. V této části je popsána institucionální pomoc neboli pomoc ze strany sociálního pracovníka orgánu sociálně právní ochrany a jeho

úlohy při práci s rodinou. Nepostradatelným tématem v teoretické části je vzdělání sociálních pracovníků, které je potřebné pro výkon profese při práci s rodinami a dětmi.

Praktická část se zabývá vybranými dysfunkčními rodinami s dětmi, které jsou z různých důvodů v péči orgánu sociálně právní ochrany dětí. V praktické části jsou uvedeny základní kroky sociálního pracovníka při práci s rodinou a jeho zhodnocení výsledků, kterých bylo dosaženo v průběhu spolupráce.

Cílem bakalářské práce je seznámit se kompetencemi a úlohou sociálního pracovníka při práci s rodinou a zároveň specifikovat vzdělání, potřebné pro výkon této profese.

Teoretická část

1 Rodina

Rodina vznikala už v pradávných dobách, především z potřeby někoho ochraňovat, pomáhat, učit, vychovávat a z potřeby předávat zkušenosti svému potomstvu pro rozvoj života ve společnosti. Z tohoto hlediska můžeme rodinu chápat jako primární společenskou jednotkou státu, která je biologicky významná pro udržení lidstva.

Rodina je prvním, důležitým modelem společnosti s jakým se dítě setkává od doby svého narození, neboť předurčuje jeho vývoj po osobní stránce a vztahy k jiným společnostem lidí. Každá rodina orientuje své dítě v určitých hodnotách, vystavuje ho různým konfliktům a především mu poskytuje náležitý typ podpory a ochrany. Rodina je svým postavením individuální a to z různého důvodu přejímání a respektování obecně závazných pravidel fungování ve společnosti. (Matějček, 1994)

Model rodiny, který je tvořen rodiči, jejich dětmi případně i prarodiči vykazuje mimořádnou stabilitu ve všech obdobích vývoje lidstva a společnostech. Matoušek uvádí: „Prakticky neexistuje žádný typ společnosti, který by se neopíral jako o svůj základní článek.“

Pro dospělého člověka je rodina nepostradatelnou institucí, neboť mít stálého partnera a mít děti je významnou hodnotou lidského života. Dospělý člověk se svými dětmi znovu prožívá vlastní dětství a má možnost vyhnout se chybám, které na něm spáchali vlastní rodiče.

„Dobrá rodina dává každému, kdo do ní patří, pocit bezpečí a zázemí.“
(Matoušek, 1997, s. 9)

1.1 Funkce rodiny a její důležitost pro dítě

V každé společnosti a kultuře je různá struktura rodiny odlišující se postavením a rozdělením rodinných rolí, ale základní funkce rodiny je vždy stejná.

Rodina je hlavním prvním společenským modelem, se kterým se dítě ve svém životě setkává. Rodina se snaží své děti učit hodnotám, postavit se v konfliktním situacím a zároveň dítěti poskytuje základní pocity jistoty a podpory.

Dítě ke svému životu nemůže získat základní pocity jistoty, pokud tento pocit nezíská ze strany svých blízkých. Hlavní úlohou rodičů je, aby svým dětem poskytly sociální dovednosti a schopnosti, bez kterých se v dospělosti neobejdou. Pro dítě je důležité, aby ve své rodině vidělo různé role rodičů, poznává tak svou sexuální orientaci, schopnosti a dovednosti, které jsou závislé na jedno z pohlaví. Rozhodujícím obdobím pro poznávání rolí muže a ženy se pro dítě stává předškolní věk. Dívka, která nemá vzor své matky či jiné náhradní ženy si nedokáže osvojit vlastnosti ženy, kterými jsou například vyrovnanost, starostlivost a podobně. Chlapec, který naopak nemá vzor ze strany mužské pozice, nemůže poznat pravou podstatu a chování muže.

Nepostradatelnou součástí zdravého vývoje po fyzické a psychické stránce dítěte je, aby se rodiče vzájemně podíleli na jeho výchově. Další neodmyslitelnou podmínkou pro zdravý vývoj dítěte je bezpečí domova, tedy prostředí, které je stabilní a chráněné. Dítě, které postrádá základní funkce a povinnosti rodiny se může v průběhu svého vývoje setkat s duševními problémy. Tyto problémy se mohou v dospělosti projevit po negativní stránce jedince a to tím, že není schopen se plně začlenit do společnosti nebo má velmi blízko k trestné činnosti. (Pöthe, 1999)

1.2 Rodina v současné době

Rodina se v současné době a v převážné většině nezakládá na reprodukci a další rozvoj populace ve společnosti. V současné době je rodina založena na individuální volbě partnerů a uspokojování jejich vzájemných potřeb, které se už tak zcela nevztahují na děti. Stabilitu rodiny tak velmi ovlivňuje několik různých vztahových a citových bilancí obou partnerů. V převážné většině neumí oba partneři řešit své vlastní problémy, postrádají vzájemnou úctu k sobě a ostatním lidem. Pro dítě je zapotřebí, aby jejich rodina byla zodpovědná za jejich výchovu a vzdělání. Pokud tyto vzorce chování a odpovědnost rodiny schází, je předpoklad, že jejich děti budou mít osvojené negativní hodnoty svých rodičů, které budou předávat dále další generaci.

V dnešní době je velmi málo rodin, kdy se oba partneři rozhodnout posvětit svůj svazek v kostele či úředně potvrdit. Partneři, kteří se k manželství neodhodlají nebo nemají důvod uzavřít manželství, způsobují svým rozhodnutím následek rostoucího počtu nesezdaných párů. Současné partnerské vztahy také individuálně rozhodují o tom, kdy je vhodná doba k narození dítěte. „Dítě je v současnosti především citovou investicí. Z čistě ekonomického hlediska je dítě investice velká a nezvratná.“ (Matoušek, 2003, s. 182). Partneři se tak podílejí na pečlivém uvážení, kdy je čas na narození dítěte, proto v současné době v rozvinutých zemích klesá porodnost. Citově založený vztah mezi partnery se často a rychle vytrácí, důsledkem je rozpor a postupné odcizení se. V dnešní době je tedy mnoho dětí, které vyrůstají v neúplné rodině, kde se na výchově podílí pouze jeden z rodičů. Přibývá i mnoho dětí, které mají svou biologickou rodinu, ale ta nezvládá výchovu svého dítěte či v negativním případě o dítě neprojevuje dostatečný zájem. Z tohoto hlediska se pak na výchově dítěte podílí nevlastní rodina respektivně cizí osoba. (Matoušek, 2003)

Současná podoba rodiny je výsledkem reakce na společenské podmínky, které rodina byla nucena akceptovat a postupně se na ně adaptovat. (Hrušáková, Králíčková, 1998)

1.3 Dysfunkční rodina

Dysfunkční rodina představuje rodinu, ve které se vyskytují vážnější poruchy některých nebo všech základních funkcí rodiny, které nepřímo ohrožují a poškozují rodinu jako celek.

Dysfunkce rodiny je v obvyklých případech ovlivněna společensky genetickými dispozicemi a zkušenostmi. Tyto faktory pak ovlivňují výchovný styl a jednání rodičů k dětem a zároveň sklon reagování dětí na dysfunkci v rodině. Pro některé dospívající nezletilé děti se může rodinné prostředí stát jako stresující a z tohoto důvodu mohou hledat náhradní rodinné prostředí mezi ostatními vrstevníky. (Vrtišková, 2010) Nezastupitelná výchova ze strany rodičů je tak velmi ohrožena, neboť děti mohou mít v průběhu života poruchy chování nebo mohou žít zahálčivým způsobem života, který neodpovídá společenským normám.

V obecné rovině v dysfunkční rodině schází společný a uznávaný systém hodnot, zdravý komunikační styl, vzájemná důvěra a pomoc, starostlivost a sociální podpora mezi ostatními členy rodiny, kteří vzájemně respektují svá pravidla a identitu.

Mezi nejvíce rozšířené typy dysfunkčních rodin patří například:

Nezralá rodina – obvykle bývá známkou sňatku velmi mladých partnerů, který je ovlivněn těhotenstvím partnerky. Mladí lidé tak selhávají ve svých postojích a odpovědností v rámci rodičovské péče o dítě. Narození dítěte vzbouzí rozruch ve společném soužití partnerů a jejich následnou zodpovědnost především v době, kdy je potřeba vzájemné pomoci. Mladí partneři jsou v obvyklých případech ekonomicky a psychicky závislí na svých rodičích. Tímto způsobem se mladí lidé nedokážou přizpůsobit ekonomické a sociální stránce jejich společného soužití, který má za příčinou negativní dopad na budoucí fázi vývoje rodiny, neboť rodiče nejsou vedeni k samostatnosti.

Perfekcionistická rodina - Charakteristickým rysem jednání rodiny je stálý tlak. Pod tímto tlakem jsou rodiče nebo jejich děti vystavovány neustálému nátlaku k dosažení nejlepšího a nejvyššího výkonu. Postoj této rodiny obvykle nebývá reálným východiskem schopností a možností rodiny. Vzniklý rozpor postojů rodičů v jejich společném soužití tak způsobuje zvyšující zátěž, jejíž důsledky bývají agresivita, úzkost, ztráta duševní rovnováhy apod.

Liberální rodina - výchova v rodině neboli svobodná výchova může mít negativní vliv na vývoj dítěte. V rámci této výchovy mají rodiče nejasná vymezená pravidla ve výchově o dítě. Výchova rodičů je tak velmi chaotická, neboť nemají stanovená pravidla vzájemného styku s ostatními členy. Výchova je rodinou pojímána jako improvizací a volnosti v jednání. Důsledek jednání rodičů může ovlivnit vývoj dítěte po stránce duševní a fyzické. U dětí se tak rozvíjí větší svoboda v jednání, egoismus, lenost, nespolečenská a pohrdání autority.

Nevlastní rodina - Nevlastní rodinu tvoří osoba, která v rodině dítěte zastupuje roly jednoho z vlastních rodičů a to například z důvodu rozchodu vlastních rodičů, úmrtí a jiných. Převzetí rodičovské role nevlastním rodičem se velmi liší od té vlastní. Nevlastní rodič může pociťovat potřebu soutěžit s vlastním rodičem a to zejména ve vztahu a citové přichylnosti k dítěti. Ve většině případů pokud si nevlastní rodič utvoří velmi dobrý vztah s dítětem tak vlastní rodič, který byl nahrazen, má velké výhrady k tomu, že jeho dítě vychovává cizí osoba. Zvláště komplikovaný vztah bývá mezi nevlastní a vlastní matkou dítěte. Navázat vztah s druhým rodičem je tak velmi obtížný a komplikovaný. (Zelená, Klégrová, 2006)

Přetížená rodina - Obvykle trpí jedním či více problémy, které neočekávaně vznikly, a rodina má velké komplikace tyto problémy zvládnout. Mezi komplikovanými problémy v rodině může být například ztráta zaměstnání, úmrtí člena v rodině, ekonomická krize, výchovné problémy s dítětem, konflikty

v rodině, nemoc, narození dítěte nebo dítěte s postižením. Uvedené příklady mají v obvyklých případech vliv na chování a jednání rodičů k dítěti.

Rozvodová rodina- prochází velkou krizí, kdy dochází k rozpadu partnerského vztahu mezi rodiči, který dříve tvořily základní jednotku rodiny. Všichni členové rodiny nejsou zcela v dobrém psychickém stavu a celková atmosféra je velmi stresující. Do konfliktu mezi rodiči jsou obvykle zatahovány i jejich děti, které přihlížejí k celé situaci. Děti, které jsou častým svědkem konfliktních situací rodičů, nabývají pocitu, že za vše mohou pouze oni. V dospělosti může mít dítě problémy s navázáním vztahu či se založením vlastní rodiny.

Ne zcela mají všichni lidé předpoklady k plnění rodičovské role. Z tohoto hlediska je u dysfunkční rodiny potřeba soustavné pomoci. (Dunovský, 1999)

2 Sociálně právní ochrana dětí v České republice

Sociální právní ochrana je pojem, který je přesně definován podle zákona o sociálně právní ochraně č. 359/1999 Sb.

Zákon o sociálně právní ochraně dále jen SPO je podle teorie práva veřejnoprávní oblastí práva, která se aplikuje v okamžiku, kdy rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte nemůžou, nejsou schopni nebo nechtějí chránit zájmy dětí.

SPO je cílevědomá činnost, která především chrání zájmy a blaho dítěte. V obecné rovině zákon SPO zajišťuje práva na rodičovskou péči, rodinu, identitu nezletilého dítěte, svobodné náboženství, vzdělání, svobodné rozhodnutí, odpovědnost, zaměstnání, ale především poskytuje právní ochranu před tělesným a psychickým násilím, zanedbáním a zneužíváním.

Velmi důležitá a zásadní část uvedena v zákoně o sociálně právní ochraně dětí je, právo dítěte svobodně se vyjadřovat při projednávání všech věcí, které se ho týkají. Dítě má právo se vyjádřit a požádat o pomoc i bez přítomnosti rodičů nebo osob, které zodpovídají za jeho výchovu. (Novotná, Fejt, 2009)

2.1 Zákon o rodině

Zákon o rodině č. 93/1963 je základní zákon, který upravuje oblast českého rodinného práva. Zákon o rodině upravuje vztahy mezi manžely, rodiči a dětmi, výživné a upravuje náhradní rodinnou péči. V zákoně o rodině jsou jasně vymezené povinnosti rodičů vůči nezletilým dětem. Mezi základní zásady zákona o rodině patří rodičovská zodpovědnost obou rodičů při péči o dítě, která zahrnuje péči o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, zastupování dítěte a správa jeho majetku. Rodičovská zodpovědnost bez

výjimky náleží oběma rodičům i v době, kdy rodiče nevedou společnou domácnost. Ve výjimečných situacích může být rodiči soudním rozhodnutím odebrána rodičovská zodpovědnost. S výkonem ochrany práv dítěte je v zákoně o rodině velmi důležitý §37, který uvádí, že pokud nemůže rodič zastoupit dítě v určitém právním úkonu, protože by mohlo dojít ke střetu zájmu mezi rodiči a dítětem, ustanoví soud dítěti opatrovníka, který bude dítě v řízení nebo při určitém právním úkonu zastupovat. Tímto opatrovníkem zpravidla ustanoví orgán vykonávající sociálně-právní ochranu dětí. (Holub, Nová, 2004)

2.2 Subjekty zajišťující sociálně právní ochranu dětí

Mezi subjekty zajišťující sociálně právní ochranu dětí patří Krajské úřady, obecní úřady a Ministerstvo práce a sociální věcí dále MPSV. Dalším orgánem zabývající se sociálně právní ochranou je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí sídlící v Brně, který poskytuje sociálně právní ochranu ve vztahu k cizině.

Role orgánů sociálně právní ochrany jsou velmi důležité a významné pro ochranu práv a zájmů dítěte a musí tyto zájmy dětí chránit, uplatňovat nároky, přání a žádosti dítěte, i když jsou proti očekávání a zájmům rodičů. (Špeciánová, 2007)

Orgány sociálně právní ochrany jsou vázány legislativními neboli právními předpisy, ve kterých jsou uloženy úkoly a povinnosti. Mezi právní východiska pro plnění těchto povinností a úkolů zejména patří:

- Listina základních práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže
- Občanský soudní řád
- Trestní řád
- Další zákony a směrnice

2.3 Role sociálního pracovníka

Sociální pracovník je odborně vzdělaný profesionál, který svojí vzdělaností a odborností pomáhá jednotlivcům, skupinám nebo rodinám řešit problémové situace.

Sociální pracovník v rámci svého povolání vykonává řadu rolí, které se vzájemně prolínají a doplňují. V praxi se každá role odlišuje podle určité pracovní náplně, profilem zařízení, způsobem vedení organizace, záměrem a prostředky jejího programu.

Role sociálního pracovníka se například rozlišují následujícím způsobem:

Pečovatel neboli poskytovatel služeb – pomáhá klientům v denním životě, tam kde klienti nejsou schopni se sami o sebe postarat například vzhledem ke svému handicapu, onemocnění nebo jiné neschopni, které vyžadují pomoc druhých. Služby pečovatele jsou poskytovány v pobytových zařízeních či v prostředí domova klienta.

Zprostředkovatel služeb – pracovník pomáhá klientům získávat kontakt s potřebnými sociálními zařízeními nebo institucemi, které nabízejí potřebnou pomoc. Sociální pracovník vzhledem k potřebnosti informuje klienty a doporučuje jim vhodná zařízení.

Učitel sociálního přizpůsobení – sociální pracovník napomáhá klientovi charakterizovat jeho problém a posléze se snaží klienta vést k samostatnému řešení problému.

Poradce nebo terapeut – pomáhá klientům dosáhnout náhledu na jejich chování, postoje, projevování pocitů se záměrem osobnostního růstu nebo přizpůsobivějšího jednání.

Případový manažer – sociální pracovník zajišťuje vhodný výběr poskytování služeb, zejména u klientů, kteří vyžadují nápomoc většího množství nápomocných služeb. Tato role sociálního pracovníka se zejména uplatňuje při práci s dlouhodobě problémovými rodinami.

Personální manažer – osoba, která zajišťuje výuku, výcvik, supervizi, konzultace a řízení pracovníků v určité organizaci. Tato funkce je obvykle spojena s funkcí vedoucího pracovníka, ředitele zařízení. V této profesi se může jednat o pracovníka působící v několika zařízeních. (Matoušek, 2013)

3 Význam odborné způsobilosti a vzdělání k výkonu povolání sociálního pracovníka

Jednou z nejdůležitějších složek profesionalizace každé lidské činnosti je rozvoj systematického vzdělávání. Profese sociálního pracovníka je relativně mladá a utváří se v souvislosti se změnami společnosti, vědy, techniky a ekonomické situace ve společnosti.

Odborná a náležitá profesní příprava je základním předpokladem pro úspěšné vykonávání profese. Předpoklady vzdělanosti jsou ukotveny v Zákoně o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálně právní ochrany se považuje ukončené vyšší vzdělání zaměřené na obor sociální práce, sociální pedagogiky, sociální a humanitární práce, sociálně právní činnosti, charitní sociální činnosti nebo vysokoškolské vzdělání uplatněné ve výkonu povolání, které musí být, ukončeno zejména z oboru speciální pedagogiky, sociální politiky, sociální péče, sociální práce nebo sociální pedagogiky.

V případě, kdy pracovník nemá vysokoškolské vzdělání v jiném oboru, než bylo výše zmíněno, je potřeba pětileté praxe v sociálním oboru a absolvování akreditovaných kurzů v rozmezí 200 hodin.

3.1 Historie vzdělávání sociálních pracovníků

Potřeba profesionálních pracovníků s odborným vzděláním se vyvíjela v průběhu doby, změnami a nároky sociální péče. Vývoj sociálních pracovníků v naší České republice se začal datovat od roku 191. V tomto roce založila doktorka Alice Masaryková tzv. první „Sociologickou sekci“, ve spolupráci s doktorem Edvardem Benešem, se kterým následně přednášela a vedla praktické semináře na Filozofické fakultě Karlovy Univerzity. Přednášek se

zúčastnili studenti, kteří měli za úkol navštěvovat rodiny se sociálními problémy, které následně na přednášce v kolektivu rozebírali a formou spolupráce se snažili najít různé metody řešení vzniklého problému. Studenti měli tak možnost osvojit si teoretické i praktické poznatky sociální pomoci.

V průběhu konání seminářů bylo zjištěno, že je potřeba více sociálních pracovníků, kteří by byli odborně připraveni k poskytování sociální pomoci. Na základě této události a potřeby dalšího vzdělání sociálních pracovníků byl vytvořen desetidenní kurz, který uspořádala Česká zemská komise pro péči o mládež. Pro vysokou úspěšnost a kladné hodnocení desetidenního kurzu byla roku 1918 zřízena Ženská Vyšší škola pro sociální péči v délce jednoho roku studia. Později byla škola přejmenována na Vyšší školu sociální péče s dvouletým pomaturitním oborem. Vyšší škola sociální péče byla přístupná mužům i ženám. V převážné většině projevovaly ženy větší zájem o studium.

Požadavkem k přijetí na Vyšší školu byla nutnost středoškolského vzdělání zakončené maturitou s dosažením minimálního věku dvacet let. Absolventi této školy však neměli plnou podporu veřejnosti a úřadů. Profesionální sociální práce byla v této době tak považována jako za nadbytečnou.

Z tohoto hlediska v roce 1935 převzala úlohu Vyšší školy sociální péče Masarykova státní škola zdravotní a sociální péče v Praze. Tento obor zanikl v padesátých letech, neboť v té době převládal názor, že do budoucna nebude potřeba sociálních pracovníků.

V průběhu vzniku Vyšších škol vznikaly od roku 1926 střední sociální školy, které byly od školního roku 1936 zakončeny maturitou. V roce 1946 bylo zřízeno vysokoškolské studium sociální práce. V souvislosti s politickými změnami v roce 1948 došlo k situaci, kdy z původních 28 vyšších sociálních škol zůstala pouze jedna sociálně zdravotní škola v Praze. Po těchto změnách tak bylo možné studovat sociální práci pouze na dvouleté nástavbě Střední sociálně právní škole v Praze.

V druhé polovině šedesátých let došlo v Československé socialistické republice k obnově sociálního školství. V období sedmdesátých a osmdesátých

let došlo k rychlému obnovení a rozvoji sociálně právních škol, ale vysokoškolské vzdělání sociálních pracovníků v té době chybělo.

Po roce 1989 došlo k radikální změně, kdy vysokoškolská výuka oboru sociální práce byla opět obnovena. V dnešní době se tak můžeme setkat s několika univerzitami a vyššími školami, které nabízejí studijní obor sociální práce. (Matoušek, 2003)

3.2 Prostředky dalšího vzdělání sociálních pracovníků

Pro výkon profese sociálního pracovníka nestačí mít ukončené institucionální vzdělání, jak je uvedeno v zákoně o sociálních službách. Povinností sociálního pracovníka je vzdělávat se systematicky a celoživotně.

Formy dalšího vzdělání může sociální pracovník využít z vlastní iniciativy například účastí na odborných seminářích, vytvářením vzdělávacích projektů, vytváření odborných příspěvků, studijních materiálů a podobně. Sociální pracovník se při výkonu své profese setkává se systematickým vzděláváním například nabízenými odbornými semináři, konferencemi, kurzy a studiem odborné literatury. (Havrdová, Zamykalová, 2001)

Pro výkon profese je tedy nezbytně nutné, aby byla veškerá sociální práce podložena odborností. Všeobecné a odborné vzdělání napomáhá sociálnímu pracovníkovi zvládnout metodické postupy v sociální práci a zároveň mu poskytuje orientaci v administrativní činnosti, která je úzce spojena s výkonem profese. (Matoušek, 2003)

Celoživotní vzdělání je nutno průběžně udržovat a doplňovat.

4 Sociální práce s dysfunkční rodinou

Základní metodou, kterou sociální pracovníci při práci s rodinou a dětmi využívají je nejprve vyhodnocení situace ohroženého dítěte v rodině. Prvním krokem sociálního pracovníka je zmapování situace v rodinném prostředí a zajistit základní potřeby dětí a jejich rodičů. V případě, že sociální pracovník shledá, že se jedná o situaci ohrožující dítě, nejdříve přistoupí ke zjišťování, zda rodiče vnímají své problémy a jsou schopni se sociálním pracovníkem spolupracovat a aktivně využívat nabízené programy pro sanaci.

V opačném případě sociální pracovník dojde k závěru, že s rodinou bude obtížná spolupráce a to z důvodu, že s nikým nechtějí jednat a spolupracovat. Pokud dojde k takovéto situaci, kdy je dítě ohroženo a rodina neprojeví zájem o spolupráci, je zde řešení na straně správného řízení, které může rodičům nařídít služby nebo odborné zařízení bez jejich souhlasu. (Matoušek, 1997)

Hlavní podmínkou spolupráce s rodinou je snaha o získání důvěry mezi sociálním pracovníkem a rodinou, zmapování potřeb a problémů, které se v rodině vyskytly. Zároveň je důležité ponechat potřebný prostor k projednání svých problémů a stanovení cílů ve spolupráci se sociálním pracovníkem, který podporuje rodinu, aby byla schopná řešit náročnou situaci vlastními silami.

4.1 Sanace rodiny

Slovo sanace pochází z latinského názvu a znamená přijetí opatření k nápravě, uzdravení, sanování, vyléčení. Sanace rodiny se z hlediska SPOD především zaměřuje na podporu nezletilých dětí, které jsou z důvodu dysfunkce rodiny ohrožené. (Gulová, 2011) „Sanace rodiny je soubor opatření sociálně právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, jehož sociální biologický a psychologický vývoj je ohrožen.“

(Bechyňová, Konvičková, 2008, s. 18)

Rodina, u které je potřebná pomoc sociálního pracovníka musí splňovat podmínky pro sanaci. Naplnění cílů sanace se odvíjí z několika možných faktorů, jejichž vzájemné působení, ovlivňují ohrožení dítěte. Pravděpodobně, kdy dochází k sanaci rodiny, se odvíjí ze strany rodičů či jednoho z rodičů, kteří prožili své dětství v zařízení ústavní výchovy, bylo rodičům už jednou odebráno dítě, byli uživateli drog, měli problémy s alkoholem nebo dali souhlas k adopci ještě dříve nenarozeného dítěte.

Mezi další faktory pro naplnění cílů sanace rodiny se může odvíjet i na nižší úrovni vzdělání rodičů, dlouhodobá nezaměstnanost, onemocnění, neschopnost umět správně a odpovědně hospodařit, dlouhodobé dluhy, sociální zázemí, které neodpovídá hodnotám k bydlení a podobně.

Hlavním cílem sanace rodiny je, aby se předcházely, vylučovaly a zmírňovaly příčiny, kdy je dítě ohrožené. Předním hlediskem sanace je, aby rodinám poskytla náležitou pomoc a podporu, ale takovým způsobem, aby nenabývala pocitu, že ji někdo omezuje v jejich právech.

Proto, aby výsledky sanace směřovaly v co nejlepším zájmu rodiny, je nutno aby rodiče a děti spolupracovali aktivně. (Bechyňová, Konvičková, 2008)

4.2 Spolupráce orgánu sociálně právní ochrany dětí s vybranými institucemi v okrese Praha – východ Říčany

Orgán sociálně právní ochrany velmi často spolupracuje i s jinými různými institucemi, které jsou významné pro další spolupráci s rodinami. Mezi další instituce zahrnujeme například školy, pediatry, zdravotnická zařízení nebo jednotlivé organizace zabývající se problematikou rodin.

Rodina je tak sanována ze všech stran díky kombinované spolupráce s ostatními institucemi, která je v tomto směru velmi účinná.

Orgán sociálně právní ochrany dětí Prahy východ například spolupracuje s těmito vybranými institucemi, které nabízejí služby pro rodiny s dětmi:

Občanské sdružení rozum a cit – pomáhá dětem žijící mimo vlastní rodinu, rozvíjet vlastní identitu, osobnost, sociální dovednosti a zároveň pomáhá dětem vyrovnat se s následky deprivace, prožitých emocionálních traumat a náročnými životními situacemi. Občanské sdružení nabízí rodinám vytvářet bezpečné a harmonické podmínky prostředí vhodné pro vývoj dětí.

Komunitní centrum Říčany, o.p.s. - Přispívá ke zlepšení vztahů v rodinách a jejich stabilizaci. Komunitní centrum se snaží předcházet, zmírňovat, eliminovat příčiny ohrožení dítěte a poskytnout rodičům i dítěti pomoc a podporu k zachování rodiny jako celku, předcházet odebrání dítěte z rodiny nebo umožnit jeho bezpečný návrat zpět domů z ústavní výchovy. Nedílnou součástí práce s rodinou jsou i činnosti podporující udržitelnost kvalitativních změn v rodině dítěte po jeho návratu ze zařízení pro výkon ústavní výchovy.

Sanační program nabízí služby pomoci při hledání východisek z tíživých situací a podporuje vlastní iniciativu jedinců v rodině, pomáhá řešit rodinné problémy, podporuje rodičovské kompetence a doprovází rodiče s dětmi na jednání k různým institucím jako například škola, úřady apod. Odborný asistent z komunitního centra především pracuje v přirozeném prostředí rodiny.

Úsměv – patří mezi občanské sdružení, které se zabývá poradenskou činností pro rodiny s dětmi. Poskytuje odborné poradenství v oblasti sociálně právní ochrany, pomoc po psychologické a psychoterapeutické stránce a zprostředkovává rodinnou mediaci. Občanské sdružení především poskytuje vzdělávací a přednáškové činnosti v oblasti náhradní rodinné péče. Významnou aktivitou občanského sdružení je tvorba programů volnočasových aktivit pro děti a rodiče.

Praktická část

5 Cíle a metody

Cílem praktické části v bakalářské práci je porovnat teoretická východiska sociální práce s dysfunkční rodinou s praktickou částí, kde jsou uvedeny vybrané metody práce s rodinou a zda uvedená spolupráce vedla ke zlepšení podmínek v rodině.

Další stanovený cíl bakalářské práce má zjistit úroveň dosaženého vzdělání sociálních pracovníků z Orgánu sociálně právní ochrany dětí Praha východ.

Dále je důležité zjistit, zda vybrané dysfunkční rodiny přijali pomoc ze strany sociálního pracovníka a jakým způsobem. Pokud rodina odmítla pomoc, je zapotřebí se seznámit s dalšími kroky, které sociální pracovník učinil v rámci SPO.

Metodologie

Pro zpracování praktické části byl vybrán Orgán sociálně právní ochrany Praha-východ s oddělením ve městě Říčany Praha východ, kde autorka bakalářské práce absolvovala svou praxi po dobu tří let a nyní je na OSPOD zaměstnaná.

Výše jmenovaný OSPOD si autorka vybrala z důvodu dostupnosti informací, vstřícného spolupráce sociálních pracovníků při sdělování informací a především přímé práce s rodinami a jejich nezletilými dětmi.

Aby autorka bakalářské práce mohla získat potřebné informace k otázkám, které si stanovila, použila kvalitativní průzkum. V kvalitativním průzkumu, byla pro sběr informací využita metoda rozhovorů s rodinami a se

sociálními pracovníky, kteří s rodinou spolupracovali. Rozhovor byl polostrukturovaný a založen na předem daných otázkách, ale zároveň bylo využito otázek nabízejících se v průběhu rozhovoru. Hlavním důvodem proč byla zvolena metoda rozhovoru, byl častý kontakt s klienty a vedení spisové dokumentace, ve které jsou zaznamenány veškeré úkony a postupy sociálního pracovníka.

Pozitivní stránkou rozhovoru je široký sběr informací, ale negativem je časová náročnost a zajištění vhodného termínu pro uskutečnění rozhovoru.

Rozhovor s klienty a se sociálními pracovníky byl pro autorku velmi příjemný. Klienti a sociální pracovníci byli velmi vstřícní a ochotní poskytnout autorce potřebné informace pro vypracování bakalářské práce.

Komunikace s klienty a sociálními pracovníky probíhala výhradně s jejich souhlasem.

6 Odbor sociálních věcí a zdravotnictví – oddělení sociálně právní ochrany dětí Praha východ – Říčany

Od počátku roku 2003 je město Říčany obcí s rozšířenou působností, která je pověřena výkonem státní správy zaniklých okresních úřadů.

V rámci reformy územní veřejné správy skončily okresní úřady k 31. 12. 2002 svou činnost a jejich působnosti byly přeneseny na územně samosprávné celky (tj. obce s rozšířenou působností a kraje) či na jiné orgány státní správy (např. Pozemkový úřad, Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, Státní oblastní archiv, Odbor sociálních věcí a zdravotnictví aj.)

Odbor se organizačně člení na:

- oddělení sociální péče a zdravotnictví (SPZ)
- oddělení sociálně-právní ochrany dětí (SPOD)

Obecně se oddělení sociálně právní ochrany dětí zabývá následující problematikou:

- výkon sociálně-právní ochrany dětí
- agenda kurátora pro děti a mládež
- agenda náhradní rodinné péče - pěstounská péče, osvojení
- ukládání výchovných opatření v rámci sociálně - právní ochrany dětí
- podávání návrhů k soudu týkající se nezletilých dětí
- výkon kolizního opatrovníka u soudních jednání týkající se nezletilých dětí
- poradenská činnost pro rodiny s nezletilými dětmi, terénní sociální práce, součinnost se soudy, lékaři, orgány činnými v trestním řízení, nestátními organizacemi

MĚSTSKÝ ÚŘAD ŘÍČANY [online]. 2013 [cit. 2013-03-14].
Dostupné z <http://info.ricany.cz/mesto/mestsky-urad-v-ricanech>

6.1 Kazuistika nezletilá Kristýna a Hana

Anamnéza klienta

Jméno: Hana
Datum narození: 2002
Místo narození: Benešov
Trvalé bydliště: Velké Popovice
Vzdělání: žákyně ZŠ Olešovice

Sourozenci

Jméno: Kristýna
Datum narození: 1997
Místo narození: Benešov
Trvalé bydliště: Velké Popovice
Vzdělání: studentka SOU v Praze

Rodinná anamnéza:

Matka: Iveta
Datum narození: 1965
Trvalé bydliště: Velké Popovice
Zaměstnání: Úklidová firma

Otec: Karel
Datum narození: 1963
Datum úmrtí: 2004

Důvod převzetí

do péče OSPOD: anonymní oznámení – problémy v rodině
Sociální pracovnice: paní Dagmar
Dosažené vzdělání: ETF UK – studijní program sociální práce
Praxe v oboru: 15 let

OSPOD v Říčanech začal s rodinou spolupracovat na začátku listopadu roku 2010 na základě anonymního oznámení se sdělením, že situace v rodině se velmi často vyhrocuje. Matka je neustále pryč, nezletilé děti jsou nezaopatřené respektive pod dozorem pouze starší nezletilé sestry Kristýny.

Na základě anonymního oznámení provedly sociální pracovnice neohlášené šetření v místě bydliště dětí. Doma byly zastíženy pouze nezletilé děti, které uvedly, že se v tuto dobu vrací matka ze zaměstnání.

Sociální pracovnice během šetření zjistily, že nezletilé děti žijí v obecním bytě, který na první pohled vypadá neudržovaně. Vnitřní podmínky bytu byly nevyhovující. Nezletilé děti obývaly společně s matkou bytovou jednotku o velikosti jedné místnosti. Tento byt byl velmi stroze zařízen.

OSPOD se opakovaně snažil telefonicky spojit s matkou, ale ta se kontaktu neustále vyhýbala. Současně si OSPOD vyžádal zprávu ze Základní školy na obě nezletilé děti. Ze zprávy vyplynulo, že počet zameškaných hodin nezletilých dětí výrazně překračuje průměrnou absenci žáka. Dále bylo ve zprávě uvedeno, že matka nespolupracuje se školským zařízením.

Spolupráce s rodinou

Sociální pracovnice z OSPOD provedly opakované neohlášené šetření v místě bydliště nezletilých dětí, kde byla zastížena matka a nezletilá Hana s Kristýnou. Během šetření bylo matce vysvětleno, že je potřeba, aby obě nezletilé děti docházely do školy, neboť docházka je ze zákona povinná. Dále byla matka poučena o rodičovské zodpovědnosti a povinnostech k nezletilým dětem. Matka pod argumenty sociálních pracovnic souhlasila s tím, že nezletilé bude doprovázet do školy a pokusí se zaplatit vzniklý dluh za obědy.

Po konzultaci s matkou se docházka nezletilých do školského zařízení zlepšila. Po uplynutí jednoho měsíce opět školské zařízení kontaktovalo OSPOD s tím, že obě nezletilé děti docházejí do školy velmi nepravidelně a omluvenky mají podepsané vždy jen od matky. Dále bylo sociálním pracovnícím sděleno, že obě nezletilé děti nejsou řádně připravené na výuku, nenosí do školy žádné svačiny a s prospěchem mají též velké problémy. OSPOD se tak

rozhodl navštívit školské zařízení. Z jednání se Základní školou Velké Popovice vyplynulo, že nezletilá Hana nezvládá učivo třetího ročníku a bylo by tedy lepší, aby přestoupila na speciální školu v Kamenici.

OSPOD zkontaktoval matku a sdělil jí, že je potřeba, aby daleko více dbala na vzdělání svých dětí a opatřila jim tak například doučování z předmětu, ze kterých mají velmi slabý prospěch. Matka uvedla, že vzhledem ke své ekonomické situaci si nemůže toto dovolit.

OSPODEM bylo zjištěno, že je matka nezaměstnaná a o práci nejeví dostatečný zájem. Matka si pouze přivydělává prostřednictvím jednorázových akcí například úklidem domácností či jednorázovou noční brigádou. Vydělaná peněžitá částka nestačí na pokrytí nákladů v domácnosti. Dle dalšího anonymního oznámení, bylo zjištěno, že matka veškeré finance utrácí za alkohol a tabákové výrobky. OSPOD od matky požadoval vysvětlení, ale ta uvedla, že se jedná o fiktivní informace. OSPOD matce sdělil, že situaci v rodině bude nadále sledovat a zároveň, že je zapotřebí v rodině stanovit jasná pravidla, která se budou dodržovat.

Matka se po dobu dvou měsíců snažila řádně spolupracovat s OSPOD, našla si nového přítele, který byl zaměstnán a rodinu se snažil finančně podporovat. OSPOD dospěl k názoru, že situace v rodině se postupně zlepšuje. Na začátku roku v lednu 2011 obdržel OSPOD další anonymní oznámení s tím, že je matka velmi často vídána v pozdních večerních hodinách v restauračním zařízení, kde popíjí alkoholické nápoje a domů se vrací v podnapilém stavu v doprovodu neznámých mužů. Nezletilé děti byly tak po celou dobu samy doma. OSPOD tuto situaci začal řešit ihned druhý den po obdržení anonymního oznámení prostřednictvím neohlášeného šetření v dopoledních hodinách. Doma byla zastižena matka spolu s nezletilými dětmi. Matka byla zaskočena návštěvou sociálních pracovníků. Sociální pracovníce opět poučily matku o rodičovské zodpovědnosti a jejích práva a povinnosti k nezletilým dětem. Dále bylo matce sděleno, že veškeré kroky, které činní směřují k tomu, aby OSPOD podal návrh k soudu ve věci stanovení soudního dohledu nad rodinou. Sociální pracovníce se s matkou dohodly, že se dostaví k jednání na

OSPOD, kde s ní budou projednány kroky, které bezprostředně musí učinit, aby zlepšila podmínky pro výchovu a vývoj svých nezletilých dětí.

Koncem ledna 2010 se matka na základě předchozí domluvy se sociálními pracovníci dostavila na OSPOD. Matce byla doporučena spolupráce s organizacemi, které se zabývají sanací rodiny neboli rodinou asistencí, která je poskytovaná rodinám potýkající se s dlouhodobými problémy a snaží se vést rodinu k dosažení lepšího fungování rodiny. Matka s návrhem OSPOD souhlasila. OSPOD po skončení jednání oslovil Komunitní centrum v Říčanech, které nabízí služby rodinám v rámci sanace. OSPOD Rodinným asistentům z Komunitního centra nastínil situaci v rodině a požádal je tak o spolupráci. Komunitní centrum žádosti OSPOD vyhověl a požádal o sdělení telefonického kontaktu na matku s tím, že rodinní asistenti matku sami zkontaktují a domluví se na schůzce.

Rodinný asistent z počátku navštěvoval rodinu v rozmezí dvou až tří schůzek týdně v prostředí jejich domova. Rodinný asistent se snažil matce zprostředkovat vhodné zaměstnání a vést ji k zodpovědnosti, neboť bylo zjištěno, že matka má opravdu velmi blízko k alkoholu. Dále bylo zapotřebí, aby měla nezletilá Hana řádně zaplacené obědy ve školském zařízení.

Nejtěžší úloha OSPOD a rodinného asistenta byla spolupráce s nezletilou Kristýnou. Nezletilá Kristýna v průběhu spolupráce s OSPOD dokončila základní školu a nenastoupila do žádného učebního oboru. Nezletilá uvedla, že jí škola nebaví a v životě se nějak dokáže uživit. Nezletilé bylo doporučeno, aby dále studovala, neboť se velmi těžko se základní školou uplatní na trhu práce.

Na základě negativní reakce nezletilé Kristýny, požádal OSPOD rodinného asistenta, zda by byla možnost doprovodu nezletilé při vyřizování registrace na Úřadu práce, neboť by mohl nezletilé vzniknout dluh na sociálním a zdravotním pojištění.

V průběhu spolupráce s rodinou, bylo zjištěno, že mezi matkou a nezletilou Kristýnou je velmi vyhrocený vztah. OSPOD vyšetřil, že chování

nezletilé je především ovlivněno chováním matky, která dlouhodobě nepečovala o své nezletilé děti.

Zhodnocení situace v rodině po uplynutí doby šesti měsíců

Dle vyjádření sociální pracovníce z OSPOD došlo ke zlepšení situace v rodině především ve věci školní docházky nezletilé Hany a zaopatření podmínek k bydlení, nicméně spolupráce s Komunitním centrem bude nadále pokračovat. Je zapotřebí, aby byl nad rodinou neustálý dohled a to do doby, než bude rodina schopna fungovat bez cizí pomoci. Je velmi podstatné, aby dosažené dovednosti a schopnosti, které matka získala, nadále uplatňovala jak ve výchově svých nezletilých dětí, tak i v péči o rodinné prostředí. OSPOD nezletilou Kristýnu pravidelně navštěvuje a snaží se jí pomoci ve výběru středních škol.

6.2 Kazuistika nezletilá Lucie a Monika

Anamnéza klienta

Jméno:	Lucie
Datum narození:	2000
Místo narození:	Praha
Trvalé bydliště:	Kostelec u Křížku
Vzdělání:	žákyně ZŠ Říčany

Sourozenci

Jméno:	Monika
Datum narození:	2007
Místo narození:	Praha
Trvalé bydliště:	Kostelec u Křížku

Vzdělání: nenavštěvuje žádné školní ani předškolní zřízení

Rodinná anamnéza:

Matka: Zuzana

Datum narození: 1976

Trvalé bydliště: Kostelec u Křížku

Zaměstnání: skladnice v hypermarketu Kaufland

Otec: Josef

Datum narození: 1966

Trvalé Bydliště: Jílové u Prahy

Zaměstnání: není známo

Důvod převzetí

do péče OSPOD: anonymní oznámení – problémy v rodině

Sociální pracovnice: paní Lucie

Dosažené vzdělání: ETF UK – studijní program sociální práce

Praxe v oboru: 4 roky

Rodina je evidována na OSPOD na základě písemného sdělení spolupracovnice matky, která uvedla, že má vážnou obavu o nezletilé děti. Matka nezletilé děti velmi často nechává doma bez dozoru, především v noci, protože je v zaměstnání a dělá práci přes čas, aby měla peníze. Spolupracovnice dále uvedla, že i přes to, že matka tráví většinu času v zaměstnání, nemá dostatek financí, protože má několik exekucí a nestačí je splácet. Exekutoři velmi často navštěvují matku v zaměstnání, kde jim vše podepíše, jen aby od nich měla klid. Matka nezletilé Lucie a Moniky si neustále půjčuje peníze od ostatních spolupracovníků, při výplatě jim vrátí dluh a je bez

financí celý měsíc. Pro nezletilé děti pak nemá žádné peníze na nákup potravin. Nezletilé děti jí pouze polévky ze sáčků, které si musí sami uvařit.

Spolupráce s rodinou

Na základě anonymního oznámení provedla sociální pracovnice OSPOD šetření v místě bydliště nezletilých dětí. Šetřením bylo zjištěno, že matka spolu s nezletilými dětmi žije v podnájmu rodinného domu a to v přízemním patře. Rodinný dům je oddělen dvěma samostatnými vchodovými dveřmi. Při šetření se sociální pracovníci podařilo zastihnout pouze majitelku rodinného domu paní Vodičkovou, která bydlí nad matkou nezletilé Lucie a Moniky. Paní Vodičková uvedla, že doma nebude nikdo zastižen. Matka je zaměstnaná a má se vrátit ve večerních hodinách, nezletilá Lucie je ve škole a vrátí se kolem 3 hodiny a nezletilá Lucie je na dva dny u svého otce. Šetřením bylo zjištěno, že doma nikdo není a dle slov paní Vodičkové vídá velmi často nezletilé dívky, jak jsou obě sami doma nebo je hlídá nějaký cizí muž.

Sociální pracovnice předala kontakt OSPOD paní Vodičkové s tím, aby ho dále předala matce a sdělila jí, že je zapotřebí, aby se sociální pracovníci spojila.

Dva dny po šetření volá matka nezletilé Lucie a Moniky s tím, že obdržela vzkaz, aby zkontaktovala OSPOD. Sociální pracovnice se v rámci telefonického rozhovoru dohodla s matkou na prošetření poměrů v rodině. Matka OSPOD sdělila, že je často v zaměstnání, ale nyní je doma. Na základě této informace OSPOD ihned učinil opakované šetření. Matce bylo vysvětleno, z jakého důvodu jsme ji navštívili, a že je zapotřebí situaci v rodině prošetřit. Matka se sdělením sociální pracovnice nebyla spokojená, ale přesto jí umožnila vstoupit do domácnosti.

Domácnost jevila známky dlouhodobého nepořádku. Na zemi bylo poházeno různé oblečení a mezi ním prokukovaly zaschlé talíře se zbytky jídel. Lůžka na spaní nebyla povlečená a ustlána. Sociální pracovnice vyzvala matku,

aby jí ukázala, zda má pro nezletilé děti dostatek potravin. Matka sociální pracovníci sdělila, že nezletilým dětem nosí denně čerstvé pečivo a mají na každý den uvařeno. Matka sociální pracovníci poskytla k nahlédnutí ledničku, ve které byly uloženy základní potraviny – vajíčka, mléko, uzeniny a oběd z předchozího dne.

Matka v rámci šetření uvedla, že má velké potíže s exekucemi a potíže s hlídáním nezletilých dětí v době, kdy je v zaměstnání. Matka se potýká s nedostatkem finančních prostředků, tudíž má pouze na nákup základních potravin. Otec se na výchově nezletilých dětí podílí velmi minimálně, nezletilé děti navštěvuje jednou za čtrnáct dní a to v odpoledních hodinách v sobotu.

Dále matka uvedla, že nezletilé dceři Lucii je třináct let a velmi často hlídá svou mladší šestiletou sestru. V době, kdy je nezletilá ve škole, hlídá nezletilou Moniku kamarád, který žije kousek od domu. Ve večerních hodinách, kdy je matka v zaměstnání na noční směnu, hlídá nezletilé děti majitelka rodinného domu, která nezletilé děti kontroluje ve večerních hodinách.

Matce bylo vysvětleno, že není možné, aby nezletilé děti nechávala celý den či noc bez dozoru dospělé osoby. Matka uvedla, že vzhledem k velmi tíživé finanční situaci není možné, aby nejmladší nezletilá navštěvovala Mateřskou školku, neboť už takhle má matka problémy financovat školní cesty nezletilé Lucie a už vůbec nemá finanční prostředky na to, aby platila paní na hlídání. Dále bylo zjištěno, že doposud nemá matka vyřízenou základní školu pro nezletilou Moniku.

OSPOD matce nabídl možnost spolupráce ve věci zabezpečení podmínek pro nezletilé děti a pomoc při vyřizování různých záležitostí. Matka nejdříve o pomoc neprojevila zájem, neboť se domnívala, že veškeré služby jsou zpoplatněné. Sociální pracovníce matce sdělila, že poskytované služby ze strany OSPOD či jiných institucí zabývajících se pomocí rodině nejsou zpoplatněny. Matka se rozhodla, že nabízené pomoci využije.

OSPOD předal matce kontakt na Komunitní centrum Říčany, které nabízí různé služby pomoci rodinám v rámci sanačního programu.

Návštěvy v rodině z počátku probíhaly dvakrát až třikrát do týdne. Později se návštěvy omezily na jednu týdně. Většina schůzek se realizovala v rodinném prostředí.

Komunitní centrum ve spolupráci s OSPOD nejdříve vyřešilo otázku pracovní doby. Tato otázka byla ve velmi brzké době vyřešena a matce byla upravena pracovní doba na ranní směny vzhledem k její tíživé situaci. Matka, by se měla vracet domů ze zaměstnání ve stejnou dobu jako její nezletilá dcera Lucie.

Dále byla matce poskytnuta pomoc při splátce dluhů v rámci sestavení splátkového kalendáře. Dalším nejdůležitějším krokem bylo zajistit zápis nezletilé Moniky na Základní školu.

S rodinou se ze strany OSPOD podařilo navázat přátelský vztah, matka s OSPOD řádně spolupracuje a jakmile se v rodině vyskytne problém, ihned kontaktuje příslušnou sociální pracovníci, která s rodinou spolupracuje. Co se týče služeb Komunitního centra, byla matka velmi spokojená, neboť se v rámci možností naučila sama komunikovat s ostatními institucemi a zároveň se naučila požádat o pomoc.

Zhodnocení situace v rodině po uplynutí doby šesti měsíců

Sociální pracovníce rodinu pravidelně kontrolují a provádějí neohlášená šetření v odpoledních hodinách. V obvyklých případech je doma zastižena matka spolu s oběma nezletilými dcerami. Domácnost jeví známky čistoty a pořádku. Nezletilé jsou vedeny k tomu, aby matce pomáhaly a snažily se udržovat pořádek. Matka je stále zaměstnaná. Šetřením bylo zjištěno, že jednou nebo dvakrát měsíčně, vykonává matka noční směny. Matka uvedla, že v době její nepřítomnosti se o děti řádně stará přítel, který s matkou a nezletilými dětmi obývá společnou domácnost.

Sociální pracovníce na základě písemné žádosti obdržely zprávy ze Základní Školy v Říčanech, že s nezletilou Lucií nejsou žádné výchovné problémy, je průměrnou žákyní a v kolektivu svých spolužáků je oblíbená. Po skončení výuky nezletilá odchází na oběd do školní jídelny a jednou do týdne navštěvuje kroužek keramiky.

Při poslední návštěvě sociálních pracovníků v místě bydliště matky a nezletilých dětí bylo zjištěno, že matce byl přidělen jeden z obecních bytů o velikosti 2+1 ve Velkých Popovicích a to na základě své vlastní žádosti, kterou si matka podala bez pomoci Komunitního centra a OSPOD. Z pohledu OSPOD spolupráce s matkou nastala ve správný čas, neboť pokud by matku nikdo nevedl správnou cestou a doposud by jí nikdo neposkytl pomoc, nebyla by schopna zaopatřit jak sebe tak nezletilé děti. OSPOD bude rodinu sledovat po delších intervalech, neboť matka vykazuje známky samostatnosti a prozatím řádně pečuje o obě nezletilé děti.

6.3 Kazuistika nezletilý Max

Anamnéza klienta

Jméno:	Max
Datum narození:	1996
Místo narození:	Benešov
Trvalé bydliště:	Říčany
Vzdělání:	Základní škola, nyní je registrován na Úřadu práce

Rodinná anamnéza:

Matka:	Marie
Datum narození:	1960
Trvalé bydliště:	Říčany
Zaměstnání:	Úklidová firma

Otec:	Miroslav
Datum narození:	1955

Trvalé bydliště: není známo

Zaměstnání: není známo

Důvod převzetí

do péče OSPOD: anonymní oznámení – problémy v rodině,
vysoká absence ve škole

Sociální pracovnice: paní Eva

Dosažené vzdělání: Filozofická fakulta Univerzita Karlova
Obor sociální práce

Praxe v oboru: 9 let

Rodina je na oddělení OSPOD vedena od roku 1996 od doby, kdy bylo manželství rodičů nezletilého rozvedeno. Nezletilý byl svěřen do péče matky a se svým otcem se stýkal velmi nepravidelně. Nezletilý Max měl odklad školní docházky. Školní docházku začal až na základní škole, měl od začátku výukové potíže. Spolupráce OSPOD s rodinou začala od roku 2009 na základě písemné zprávy ze Základní školy v Kostelci nad Černými Lesy ve věci, že nezletilý byl opakovaně přistižen před školou, jak kouří tabákové výrobky a marihuanu. Na základě tohoto sdělení, navštívila sociální pracovnice nezletilého Maxe ve školském zařízení. Sociální pracovnice se snažila nezletilému v mnoha věcech domluvit. Nezletilý na domluvy sociální pracovnice nereagoval a sám uvedl, že s nikým spolupracovat nebude. Po pohovoru s nezletilým Maxem zkontaktovala sociální pracovnice matku nezletilého a domluvila termín k jednání na OSPOD.

Na základě telefonické dohody se matka dostavila na OSPOD. Na začátku jednání byla matka poučena o rodičovské zodpovědnosti jejích právech a povinnostech ve věci nezletilého vyplývající ze zákona.

Dále bylo zjištěno, že matka má pouze základní vzdělání a je registrovaná na Úřadu práce. V domácnosti žije s matkou a s nezletilým Maxem i druh matky pan Ivan, který je vyučen jako elektrikář. Pan Ivan je registrován na Úřadu práce a přivydělává si prací tzv. načerno nebo sběrem železa. Matka OSPOD sdělila, že se na výchově nezletilého Maxe podílí z převážné většiny sama,

neboť nezletilý Max nemá s přítelem matky dobrý vztah i přesto, že se na jeho výchově podílel od narození. OSPOD matku informoval o tom, že rodinu bude po nějakou dobu intenzivněji sledovat.

Sociální práce s rodinou

Na základě jednání s matkou provedla sociální pracovnice neohlášené šetření v místě bydliště nezletilého. Během šetření byla doma zastížena matka spolu se svým druhem. Rodina žije v bytě o velikosti 2+1. Byt je zařízen velmi skromně. Po bytě se nacházely různě poházené věci. Ovzduší v rodině nebylo též příjemné. Vzduchem se vznášel silný zatuchlý pach, který se mísil i s kouřem od cigaret. Po stěnách byly znát menší mapy černé plísně. Pokoj nezletilého byl též stroze zařízen. V pokoji nezletilého bylo pouze lůžko na spaní, jedna skříň na oblečení, které bylo rozházené všude po místnosti, dále byl viděn počítač, který byl položen vedle lůžka na spaní. Sociální pracovnice upozornila matku a jejího druha, že vzhledem k jejich zdraví a především ke zdraví nezletilého je zapotřebí dát bydlení do pořádku.

Celkově, je byt ve velmi špatném stavu, jsou zde výrazné problémy s péčí o domácnost. Sociální pracovnice doporučila matce, aby se zaměřila na hygienu a péči o domácnost, zlepšila spolu s druhem ekonomickou situaci v rodině a obstarali základní potřeby nezletilého. Sociální pracovnice dospěla k názoru, že jednou z příčin chování nezletilého a jeho negativní postoj k ostatním spolužáků může být ovlivněno prostředím, ve kterém nezletilý Max žije.

Sociální pracovnice rodinu navštěvovala pravidelně jednou do týdne po dobu dvou měsíců. Sociální pracovnice v průběhu šetření a písemných zpráv zjistila, že nezletilý dokončil povinnou devítiletou školní docházku s uspokojivými výsledky.

V září roku 2012 nastoupil nezletilý na Střední odborné učiliště v oboru zedník. S nezletilým byly z počátku problémy, neboť nezletilý Max velmi nepravidelně docházel do školy. Na základě telefonické domluvy se sociální pracovnice zastavila v místě bydliště nezletilého tedy v době, kdy byli všichni členové rodiny přítomni. Během naší přítomnosti nezletilý Max nekomunikoval

s matkou. Matka nezletilého pouze okřikovala, že si po sobě neuklízí věci, chodí se domu pouze najíst a vyspat. Sociální pracovnice matce sdělila, že pokud nebude plnit své povinnosti, ohrožuje tak optimální vývoj nezletilého a zároveň byl nezletilý poučen o svých právech a povinnostech. Sociální pracovnice upozornila matku, že se jedná o několikátou návštěvu v rodině a doposud nebylo v domácnosti nic vyřešeno i přesto, že byla matka na spoustu věcí upozorněna. Sociální pracovnice matce sdělila, že jí dá poslední šanci s tím, že si společně nastaví plán, podle kterého se bude rodina řídit. V případě, že nedojde v rodině k žádným změnám, sociální pracovnice přehodnotí situaci v rodině a informuje soud o rodině ve věci nařízení výchovného opatření. Na matce a nezletilým bylo znát, že se situace zalekli a aktivně se zapojili do tvorby individuálního plánu.

Zhodnocení výsledků po šesti měsících práce s rodinou

OSPOD dospěl k názoru, že intenzivnější spolupráce s matkou, měla efektivní vliv na rodinu jako celek. S matkou byl vytvořen individuální plán s jasně vymezenými pravidly. V první řadě bylo zapotřebí, aby byly vhodnější podmínky k bydlení. Sociální pracovnice při pravidelných návštěvách zaznamenala změnu a to především ve věci, že domácnost byla čistě vymalována, v místnostech se větralo a nebyl tolik znát kouř od cigaret. Nezletilý Max měl vybaven pokoj úměrně ke svému věku. V pokoji nezletilého Maxe přibyl stůl na psaní, židle a konferenční stoleček vedle postele, kde byl počítač. Dále bylo zjištěno, že druh matky je zaměstnán na plný úvazek v hypermarketu Kaufland a z jeho platu je exekučně strháván vzniklý dluh za elektrický proud. Matka jsem stále registrována na Úřadu práce, ale tzv. načerno si přivydělává úklidem v domácnostech či hlídáním dětí svých přátel.

S nezletilým chlapcem nebyly zaznamenány žádné vážné výchovné problémy. Nezletilý do školy řádně chodí, ale někdy má výkyvy, kdy zůstane doma a hraje si celý den na počítači. Vzhledem k tomu, že se tato situace opakovala pouze dvakrát v obě šesti měsíců, byl nezletilý sociální pracovníci slovně poučen a upozorněn na porušování stanovených pravidel.

Sociální pracovnice, se snažila s rodinou v rámci svých možností efektivně spolupracovat do doby, než bude nezletilý plnoletý. Pokud bude rodina spolupracovat i nadále, není shledán důvod k podání návrhu na výchovné opatření.

6.4 Kazuistika nezletilý Petr

Anamnéza klienta

Jméno:	Petr
Datum narození:	2006
Místo narození:	Benešov
Trvalé bydliště:	Velké Popovice
Vzdělání:	žák Základní praktické školy Nerudova

Rodinná anamnéza:

Matka:	Veronika
Datum narození:	1985
Trvalé bydliště:	Velké Popovice
Zaměstnání:	nezaměstnaná

Otec:	David
Datum narození:	1985
Trvalé bydliště:	Praha
Zaměstnání:	není známo

Důvod převzetí do péče OSPOD:	anonymní oznámení – problémy v rodině,
----------------------------------	--

	vysoká absence ve škole
Sociální pracovnice:	paní Zuzana
Dosažené vzdělání:	Vyšší odborná škola sociálně právní ETF UK – studijní program pedagogika
Praxe v oboru:	11 let

Dne 11.11.2012 se na Odbor sociálně právní ochrany dětí v Říčanech obrátil ředitel Základní školy Čestlice s tím, že nezletilý Petr nenavštěvuje základní školu již od 9.9.2011. Rodiče na výzvy ředitele školy nereagovali, a proto se obrátil na OSPOD v Říčanech. Na základě sdělení pana ředitele byli oba rodiče předvoláni k jednání na OSPOD. S rodiči byla celá věc důkladně probrána především ve věci ohrožování mravní výchovy nezletilého s tím, že podporují vést nezletilého Petra k zahálčivému způsobu života. S rodiči byl probrán §31 zákona o rodině ve věci rodičovské zodpovědnosti. K jednání OSPOD se dostavil i nezletilý Petr, který se při jednání vůbec nechtěl odpoutat od matky. Následně byla celá situace úměrně k věku probrána s nezletilým Petrem. Nezletilý Petr nebyl schopen reagovat úměrně ke svému věku, nebylo patrné, že na položené otázky sociální pracovnice rozumí, de facto se nevyjadřoval nebo odpovídal jedním slovem.

Spolupráce s rodinou

Rodičům bylo ze strany OSPOD doporučeno, aby kontaktovali pedagogicko psychologickou poradnu ve Stránčicích. Dále OSPOD předal rodičům kontakt na Základní školu v Říčanech. Rodiče byli informováni o tom, že sociální pracovnice předem jednaly s paní ředitelkou ze Základní školy v Říčanech, která očekává návštěvu rodičů. Rodiče nezletilého přislíbili, že tak učiní v co nejkratší době.

Na základě dohody, matka průběžně informovala OSPOD s tím, že se jí doposud nepodařilo navštívit psychologickou poradnu ve Stránčicích, neboť veškeré volné termíny k jednání jsou po dobu 6 měsíců zaplněné. OSPOD na základě sdělení matky, kontaktoval psychologickou poradnu ve Stránčicích.

OSPOD byl informován, že matka psychologickou poradnu doposud nekontaktovala a osobně se též nedostavila.

9.1. 2013 se na základě žádosti sociální pracovnice dostavila matka nezletilého k jednání na OSPOD, aby doložila doklad o tom, kam nezletilý Petr v současné době dochází a jaká je jeho školní docházka. Z jednání s matkou vyplynulo, že nezletilý Petr nikam na výuku nedochází a rodiče neumožňují nezletilému navštěvovat žádnou základní školu. S matkou byly probrány možnosti jak celou věc řešit. Matka byla schopna přislíbit, že se pokusí plnit nastavený plán, tedy osloví psychologickou pedagogickou poradnu a dojedná termín návštěvy. Během jednání byla možnost promluvit i s nezletilým Petrem. Z jednání bylo patrné, že nezletilý není motivován a nevidí potřebu být mezi stejně starými vrstevníky, nechce být odloučen od matky. Následně byla oslovena Základní škola v Čestlicích, ředitel školy sdělil, že již v průběhu docházky do Mateřské školy byl s docházkou velký problém a to z důvodu, že rodiče nezletilého neodhlásili ze školní docházky a na půl roku se odstěhovali do zahraničí. OSPOD dospěl k názoru, že bude sledovat rodinu a činit právní kroky k ochraně nezletilého a motivovat jeho rodiče.

Dne 15. 3. 2013 kontaktovala OSPOD Základní škola a ve své písemné zprávě uvedla, že nezletilý opakovaně a nepravidelně dochází do školy. OSPOD na základě této zprávy provedl neohlášené šetření v místě bydliště matky. Sociálním pracovním se podařilo doma zastihnout matku spolu s nezletilým Petrem. Matka na vyzvání k podání vysvětlení sdělila, že nezletilý má zdravotní problémy a není schopen docházet do školy. Matka uvedla, že každé ráno má nezletilý Petr střevní potíže a silné bolesti břicha. Matce bylo doporučeno, aby s nezletilým Petrem navštívila lékaře.

Sociální pracovnice ve spolupráci s paní ředitelkou ze Základní praktické školy preventivně svolala výchovnou komisi, které se zúčastnila matka nezletilého Petra, třídní učitel, psycholog z pedagogicko psychologické poradny a sociální pracovnice z OSPOD. Výsledkem výchovné komise bylo vytvoření individuálního plánu pro matku a nezletilého Petra. Matka byla ze strany OSPOD upozorněna, že pokud nebude s institucemi spolupracovat a negovat

veškeré kroky je v kompetencích OSPOD podat návrh na příslušný soud ve věci výchovného opatření například stanovení soudního dohledu. Matka během výchovné komise přislíbila, že bude nezletilého vést k samostatnosti a bude dbát na jeho vývoj a výchovu.

Zhodnocení výsledků OSPOD po uplynutí doby dvou měsíců

Z pohledu OSPOD situace v rodině zůstává neměnná. Matka s OSPOD a s ostatními institucemi spolupracuje, nicméně školní docházka nezletilého je stále velmi slabá. Vzhledem k věku nezletilého je zapotřebí intenzivnější práce ze strany odborníků a především matky. I přesto, že byla matka poučena o zodpovědnosti a povinnostech k nezletilému Petrovy, byl ze strany OSPOD podán návrh na stanovení soudního dohledu nad rodinou nezletilého.

6.5 Kazuistika nezletilá Aneta a Natálie

Anamnéza klienta

Jméno:	Natálie
Datum narození:	2008
Místo narození:	Benešov
Trvalé bydliště:	Kamenice
Vzdělání:	žákyně ZŠ Velké Popovice

Sourozenci

Jméno:	Aneta
Datum narození:	1996
Místo narození:	Benešov
Trvalé bydliště:	Kamenice

Vzdělání: Základní škola Velké Popovice

Rodinná anamnéza:

Matka: Martina

Datum narození: 1970

Trvalé bydliště: Kamenice

Zaměstnání: registrována na Úřadu práce

Otec: Václav

Datum narození: 1950

Datum úmrtí: 2012

Důvod převzetí

do péče OSPOD: anonymní oznámení – problémy v rodině

Sociální pracovnice: paní Miroslava

Dosažené vzdělání: Vyšší odborná škola sociálně právní
Jihočeská univerzita – obor sociální pedagogika

Praxe v oboru: 8 let

OSPOD Říčany založil spisovou dokumentaci nezletilé Natálie na základě anonymního oznámení, kde bylo uvedeno, že se obě nezletilé děti v dopoledních hodinách pohybují po obci, tedy i v době kdy by měly být obě dívky ve školském zařízení. Z těchto důvodů sociální pracovnice provedly neočekávanou návštěvu v místě bydliště nezletilé Anety a její mladší sestry Natálie a to především v dopoledních hodinách. Při návštěvě se sociální pracovnícím podařilo zastihnout obě nezletilé děti, které uvedly, že jsou doma a do školy nechodí. Nejstarší Aneta ukončila základní vzdělání, není hlášena na Úřadu práce v Praze a nemá žádnou brigádu, kde by si mohla přivydělat nějaké peníze. Mladší Natálie je žákyní šesté třídy a do školy chodí velmi nepravidelně.

Z počátku projevily obě dívky velmi negativní přístup k sociálním pracovnícím. Z šetření bylo zjištěno, že matka doma není a je možné, že ji najdeme v restauračním zařízení, kde je s přáteli a požívají alkoholické nápoje. Obě dívky potvrdily, že v domácnosti chybějí peníze na nákup potravin, platby a zaplacení jízdenek do školy. Dále bylo zjištěno, že otec zemřel při autonehodě. V první řadě sociální pracovnice zanechala matce vzkaz s tím, že je potřeba, aby urychleně zkontaktovala Orgán sociálně právní ochrany dětí v Říčanech. Matka, tak učinila ihned druhý den a osobně se dostavila na městský úřad v Říčanech. S matkou byla probrána situace v rodině a především byla upozorněna na to, že nezletilé děti vede k zahálčivému způsobu života. Matka si byla vědoma, že se tak dopouští trestného činu ohrožení nezletilého dítěte.

S matkou byl probrán návrh jak zlepšit situaci v rodině, neboť bylo zjištěno, že matka je dlouhodobě nezaměstnána a do konce měsíce musí spolu s nezletilými dětmi opustit bytovou jednotku z důvodu vysokého dluhu na nájmu. Sociální pracovnice matce sdělila, že ji pomůže řešit nejzávažnější problémy a to tedy zaopatřit nezletilé děti a jejich vzdělání a zároveň zajistit bydlení pro rodinu. Na základě těchto skutečností byl s matkou vytvořen individuální plán, který zahrnuje základní kroky, které by měla matka učinit v co nejkratší době.

Spolupráce s rodinou

Sociální pracovnice se telefonicky spojila se základní školou ve Velkých Popovicích a vysvětlila tíživou situaci v rodině. Na základě spolupráce sociální pracovnice a školy mohla nezletilá Natálie pokračovat v šesté třídě s tím, že je potřeba si řádně doplnit učít šestého ročníku a úspěšně složit zkoušky k dokončení prvního pololetí. Důležité bylo, aby nezletilá Natálie řádně navštěvovala školské zařízení, byla připravena na výuku a absenci z důvodu nemoci měla řádně omluvenou od ošetřujícího lékaře.

S nezletilou Anetou byla daleko složitější situace, než s její mladší sestrou, která docházela do základní školy. Aneta po skončení deváté třídy nastoupila na studijní obor aranžérka květin na středním odborném učilišti v Praze. Neuběhl měsíc a nezletilá A přestala obor studovat a to aniž by školu

obeznámila, že ukončuje studium. S Anetou byla probrána situace a věc, že je potřeba, aby se dále vzdělávala, neboť v dnešní době je velmi obtížné najít zaměstnání se základním vzděláním. Nezletilá Aneta uvedla, že ji tento obor nebavil a proto do školy přestala chodit. Sociální pracovnice se s Anetou domluvila, že ji poskytne v tištěné formě několik návrhů studijních oborů. Aneta se svěřila sociální pracovnici, že má velmi ráda zvířata a to především koně. Na základě tohoto sdělení sociální pracovnice vyhledala obor a následně zkontaktovala učiliště, které tento obor poskytovalo. Nezletilá Aneta se nejdříve seznámila s oborem a projevila o něj velký zájem. Po dlouhodobé konzultaci s odborným učilištěm v Praze byla Anetě poskytnuta možnost nástupu do studijního oboru s tím, že je důležité, aby si sehnala veškeré důležité věci ke studiu a doučila se látku, neboť zahájení školního roku bylo před necelými dvěma měsíci. Aneta byla nadšená, neboť dlouho snila o práci nebo škole, která se zabývá zvířaty.

Jelikož byla matka bez finančních příjmů, bylo podstatné, aby se obrátila na Úřad práce v Praze a zde se zaregistrovala. Vzhledem k dosaženému vzdělání nabídl Úřad práce matce místo pečovatelky v domově pro seniory. Matka s nabídkou byla velmi spokojena, neboť sociální pracovnici z OSPOD sdělila, že brigádně vypomáhala seniorům v domácnosti, tudíž by jí zaměstnání v roli pečovatelky vyhovovalo.

Matce bylo doporučeno, aby se obrátila na Obecní úřad ve Velkých Popovicích a podala, zde žádost o udělení obecního bytu, neboť se nachází v tíživé sociální situaci a nemá s nezletilými dětmi, kde bydlet. Sociální pracovnice osobně navštívila Obecní úřad a tázala se po situaci volných obecních bytů. Obecní úřad uvedl, že nyní mají tři volné byty o velikosti 1+1. Na základě tohoto sdělení sociální pracovnice podala písemné vyjádření o situaci v rodině a její naléhavé potřebě nového bydlení.

Zhodnocení situace po uplynutí doby šesti měsíců

Sociální pracovnice je v pravidelném kontaktu a ve spolupráci s matkou a nezletilými dětmi. Velkým úspěchem bylo, že matka se vzpamatovala ze sociální situace a projevila dostatečný zájem svou krizovou situaci v rodině

řešit. Obecní Úřad matce a nezletilým poskytl bytovou jednotku o velikosti 1+1. Matka byla velmi ráda za kladné vyřízení žádosti.

Dle zjištěných a ověřených zpráv bylo zjištěno, že matka řádně pracuje, hradí nájemné za bydlení a splácí dluh v částce pětiset korun měsíčně, který jí vznikl na nehrazení nájmu v předchozím bydlení. O nezletilé děti je po finanční stránce též v rámci možností postaráno, neboť z návštěvy na Úřadu práce má nárok na přídatky na obě nezletilé děti.

Nezletilá Natálie pravidelně dochází do základní školy ve Velkých Popovicích. Po dobu pěti měsíců, byla nezletilá nemocná pouze dvakrát a absenci měla vždy omluvenu o ošetřujícího lékaře. Výchovné problémy s nezletilou žádné nejsou. Nezletilá Natálie je dle pololetního hodnocení v učivu průměrnou žákyní. V převážné většině má Natálie vypracované domácí úkoly a připravené učební pomůcky na vyučovací hodiny.

Nezletilá Aneta je se svým studijním oborem spokojena. Zameškanou učební látku se v brzké době doučila. Školní výsledky jsou též průměrné jako u nezletilé Natálie. Dále bylo zjištěno, že nezletilá Aneta pravidelně každý čtvrtek a sobotu navštěvuje soukromou farmu u Velkých Popovic, kde má možnost finančního přivýdělku za odvedenou práci.

Sociální pracovnice zhodnotila situaci tak, že prvotní spolupráce s rodinou byla ve všech směrech efektivní. Důležité je, aby rodina čelila svým problémům a nebála se požádat o pomoc i od jiných institucí. Z pohledu OSPOD by bylo dobré, aby aktivní kroky rodiny nadále pokračovaly, neboť je v zájmu nezletilých dětí, aby měly vytvořeny vhodné podmínky po stránce výchovné a vzdělávací.

7 Komparace

V bakalářské práci byl pro sběr informací použit kvalitativní průzkum, který vznikl na základě rozhovorů s vybranými klienty Orgánu sociálně právní ochrany dětí Praha – východ Říčany. V kazuistikách byl zachycen rozhovor s klienty a sociálními pracovníky, kteří s rodinou spolupracovali. Dále byla pro sběr dat využita spisová dokumentace, ve které byly uvedeny základní informace o spolupráci s rodinou.

Vybrané dysfunkční rodiny byly vybrány na základě bližšího a častého kontaktu, který se uskutečnil během návštěv v rodinách.

Společným znakem rodiny, která je vedena na Oddělení sociálně právní ochrany v Říčanech, je nezaměstnanost jednoho z rodičů, nevhodné podmínky k bydlení a vysoká absence docházky nezletilých dětí do základních škol. Uvedené rodiny nebyly před zásahem OSPOD informovány o poskytnutí možných služeb pomoci jak ze strany OSPOD tak i jiných institucí. Ve všech případech byl tedy OSPOD jako první, kdo rodinu informoval o postupech a možnostech pomoci v rámci sanačního programu nabízeného vybranými institucemi v regionu Prahy východ.

Uvedené rodiny vykazovaly společný znak dysfunkčního fungování. Navázání kontaktu s rodinami bylo z počátku velmi obtížné. Posléze, kdy se rodina přesvědčila o tom, že OSPDO činí kroky v zájmu a ve prospěch nezletilých dětí, rodina pomoc přijala.

Závěr

Rodina je stále ve společnosti považována za základní jednotku státu. Rodina plní jednu z nejdůležitějších a nezastupitelných funkcí ve společnosti a to především ve výchově dětí, tedy další generace. Je zapotřebí vědět, že vzhledem k rozvoji ve společnosti dochází i k zásadním změnám podoby rodin. Dříve bylo běžné, že rodina měla dvě nebo více dětí avšak nyní je zcela výjimečné se s touto rodinou setkat. V dnešní době, roste počet párů, který pouze preferuje výchovu jednoho dítěte. V důsledku ekonomických změn a požadavků ve společnosti dochází i k různým změnám postavení a funkcí rodin.

Autorka se ve své bakalářské práci zaměřila na dysfunkční rodiny, které nejsou schopny řádně pečovat o nezaopatřené děti bez institucionální péče a dále na její následný vliv na vývoj dítěte.

V teoretické části se autorka zaměřila na základní vysvětlení pojmů a vymezení základních zákonů ve vztahu k rodině a dětem a úlohy sociálního pracovníka při práci s dysfunkční rodinou.

V praktické části se autorka zaměřila na pět vybraných dysfunkčních rodin, které nebyly schopny se plně začlenit do společnosti a vykazovaly tak známky vážné poruchy rodinného soužití. Cílem praktické části bylo zjistit, zda rodinám s dysfunkcí byla poskytnuta pomoc ze strany státu či jiných institucí a jakým způsobem spolupráce probíhala.

Pro získání potřebných informací ke stanoveným cílům autorka využila formu rozhovorů a náhled do spisové dokumentace rodin, kterou vede místně příslušný OSPOD. Při zpracování získaných dat autorka zjistila, že se z převážné většiny dysfunkční rodina dostala do péče OSPOD na základě anonymních oznámení. Dále bylo zjištěno, že rodiny před zásahem OSPOD nevyužily žádné jiné pomoci.

Ve všech případech uvedených rodin došlo k aktivní a efektivní spolupráci. OSPOD se snažil každou rodinu vést k dosažení lepších výsledků ve fungování, v některých případech rodinám poskytl nabídku pomoci i ze strany jiných institucí. Převážná většina rodin pomoc přijala a z většiny případů spolupracovala s Komunitním centrem v Říčanech. Rodinní asistenti

z Komunitního centra, poskytovali rodinám služby v rámci sanace rodiny. Pomocí konkrétních kroků se asistenti snažili rodinám pomoci v jejich snaze o zlepšení životních podmínek a k vedení samostatnému a odpovědnému způsobu života. Rodinní asistenti ve spolupráci s OSPOD se snažili posilováním dovedností a schopností rodin dosáhnout takové úrovně soběstačnosti tak, aby byly schopny sami řešit problémy, které jsou příčinou jejich životní situace.

Po zhodnocení výsledků dospěla autorka k názoru, že je zapotřebí, aby rodiny potýkající se s vážnými problémy vyhledaly odbornou pomoc a byly seznámeny s možnostmi pomoci ze strany OSPOD a jiných institucí zabývajících se problematikou rodin v době, kdy dojde k tíživé situaci. Bylo by ideální, aby rodiny začaly své problémy řešit při prvním náznaku dysfunkce. Rodiny musí vycházet ze zájmu dětí a poskytnout jim náležité a vhodné prostředí pro jejich vývoj a výchovu.

Autorka závěrem uvádí, že role a činnost sociálních pracovníků OSPOD je nezastupitelná, vyžaduje odborné a soustavné vzdělávání se. Sociální pracovníci jsou zodpovědní za vedení a realizaci vyhodnocení situace v rodině a následné plnění vyplývajících úkolů z vytvořeného individuálního plánu. Je zapotřebí, aby společnost věděla, že se sociální pracovníci snaží chránit zájmy a blaho člověka.

Seznam použitých zdrojů

BECHYŇOVÁ, V. a M. KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5.

DUNOVSKÝ, J. *Sociální pediatrie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9.

DYTRYCH, Z. A Z. MATĚJČEK. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0332-7.

GULOVÁ, L. *Sociální práce*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3379-1.

HOLUB, M. a H. NOVÁ. *Zákon o rodině, komentář a předpisy související*. 6. vyd. Praha: Line Praha, a. s., 2004. ISBN 80-7201-451-X.

HRUŠÁKOVÁ, M. a Z. KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 1. vyd. Praha: Doplněk Brno, 1998. ISBN 80-7239-003-1.

KLAPILOVÁ, S. *Otevřené otázky sociální pedagogiky*. 1. vyd. Hradec Králové: Líp, 1996. ISBN 80-902289-3-3.

KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. 1. vyd. Praha: Computer press, 2000. ISBN 80-7226-365-X.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.

MATOUŠEK, O. a H. PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.

MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997. ISBN 80-85850-24-9.

MĚSTSKÝ ÚŘAD ŘÍČANY [online]. 2013 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z <http://info.ricany.cz/mesto/mestsky-urad-v-ricanech>

NOVOTNÁ, V. a V. FEJT. *Sociálně právní ochrana dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2009. ISBN 978-80-86-723-77-8.

PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2. vyd. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86103-21-8.

ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Sociálně právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. ISBN 978-80-86991-27-6.

VRTIŠKOVÁ, M. *Teorie a metody sociální práce II*. Praha: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-228-6.

Zákon č. 108/2006 S., o sociálních službách v platném znění.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

ZAMYKALOVÁ, L. a Z. HAVRDOVÁ. *Profesní struktura a kvalifikační předpoklady pracovníků v sociálních službách*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2001. ISBN 80-238-8221-X.

ZELENÁ, M. a A. KLÉGROVÁ. *Podpora rodiny*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-67-9.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Barbora Hamršmídková
Obor: Vzdělávání dospělých
Forma studia: kombinované
Název práce: Úloha sociálního pracovníka při práci s dysfunkční rodinou v okrese Praha- východ
Rok: 2012

Počet stran textu: 45

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 0

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 1

Vedoucí práce: Mgr. Libuše Kohlíčková